

Daniela FARA
(Liceul Pedagogic „C.D.Loga”,
Caransebe)

i totu i... originea roman a inspira iei poetice

Abstract: Classical poets believed that the poems they wrote were inspired by the muses, therefore, they almost always began their verse by summoning the muses. To be inspired could mean, in this particular mythology, to receive information exterior to oneself transmitted by some supernatural, superhuman force, information that you could not otherwise acquire through your own limited capacities.

Still, the divinity that inspires man has not always been understood as an entity exterior to the artist, but also as an interior one. Socrates used to tell his disciples that all his wisdom came from a voice that he heard inside his mind, which he called „daimon”. To the art creator, the „(qualitative) superior part of the soul”, the „daimon”, is the artistic thinking, namely the poetic thinking.

For the Latin poets, the connection with the sacrum is a very strong one, but they are mere instruments through which the gods communicate their will to the people. They are the ones chosen by the Gods to help the people see reality in a different way, through their eyes. Or, even more, see beyond it, as far as the gift and poetic skill of the poet allowed.

Keywords: *poetic inspiration, poet, poetry, muse, sacred*

Rezumat: Poezii clasici credeau că poezia pe care o scriu este inspirată de muze și, drept urmare, își începeau cânturile aproape întotdeauna prin invocarea muzelor. A fi inspirat putea să însemne, în această mitologie, a primi din afara ta o informație transmisă de o forță supranaturală, supraumană, pe care nu o poți avea de la sine, prin propriile capacități.

Dar divinitatea care îl inspiră pe om nu a fost înțeleasă în cursul timpului doar ca o entitate exterioară omului, ci și ca una interioară. Socrate le spunea discipolilor că toată înțelepciunea îi vine de la un glas pe care îl aude în interiorul său, pe care el îl numea *daimon*. Pentru creatorul de artă „partea superioară (calitativ) a sufletului”, *daimonul*, este gândirea artistică, de fapt gândirea poetică.

Pentru poezii latini, legătura cu sacralul este una foarte puternică, dar ei nu reprezintă doar niște instrumente prin care zeii comunică oamenilor voința lor. Ei sunt aleși de zeii pentru a-i ajuta pe oameni să vadă realitatea altfel, prin ochii lor, dincolo de ea, atât cât le permitea harul cu care au fost înzestrați, dar și priceperea lor poetică.

Cuvinte-cheie: *inspirație poetică, poet, poezie, muză, sacru*

Poezia este una dintre cele mai vechi și mai frumoase manifestări ale spiritului uman. Ea este *logos*-ul transfigurat și substanțializat în realitatea vie a versului.

Poezia Romei își dezvăluie o dependență, pe de o parte, față de fondul mitic indo-european, pe de altă parte, față de tiparele culturale grecești preexistente. Cu toate acestea ea reușește să-și construiască un univers imaginar tipic și propriu, cu un timbru inconfundabil care se va regăsi în infrastructura viziunii poetice a liricii moderne.

Poetul, acest Orfeu al tuturor timpurilor, a fost mereu considerat un intermediar între oameni și zei sau un preferat al zeilor. Poezii, purtând mereu pe umeri un trecut literar, asumat sau nu, revelează imperatiile unui prezent și deschid, prin intuiția unei sensibilități de excepție, viitorul etern al devenirii umane prin inimaginabilele virtuți ale cuvântului.

Grecii și romanii, dar și toate popoarele „vechi”, și, de atunci, omenirea întregă, neîncetat, caută scânteia „divină” a inspirației poetice.

Ab initio, ne interesează etimologia cuvintelor *poet, poezie*, precum și a altor cuvinte din aceeași sferă semantică. Etimologia lor ne trimite la actul sacral ca posibilă origine a poeziei, la relația posibilă a poeziei cu sacralul.

Cuvântul *poet*, ajuns în română prin mijlocirea uneia dintre limbile apusene (probabil prin franceză), își

are obâr ia în greaca veche. Str mo ul s u grecesc, ποιητής, însemna ‘creator, f c tor, me te ugar’¹ i era strâns legat de verbul ποιέω, ‘a face’, ‘a fabrica’, ‘a confecționa’², a c rui puzderie de în elesuri este la fel de bogat ca i în român . A fost folosit cu sensul de poet doar de la Hesiod i Pindar, pân atunci fiind sinonim cu ὄς, ‘cânt reș’³. Pentru grecii din vechime, a adar, poetul era un me te ugar, un f c tor de stihuri, asemeni altor me te ugari, dintr-ale c ror mâini iscusite ie eau lucruri trebuincioase vie ii de toate zilele.

Herodot folose te μ ‘f cutul’ pentru munca aurarilor, ζ ‘actul de a face’ pentru producerea vinului. Pentru acceptiunea cuvântului, Platon ne spune: orice creare de obiecte este *poesis*. Actul poetic reprezint doar o parte din ansamblul domeniului creației. Poeți se numesc aceia care posedă această părțică de *poesis*.

În timpurile mai vechi, poetul î i recita singur opera. Mai târziu, lucrurile s-au schimbat: aezii recitau poeme „f cute” de alții. Cei care compuneau și scriau textele se numeau „făcători” într-un sens mai restrâns. Ποιητής îl desemneaz pe „autorul operei”, pe „compozitor”, spre deosebire de muzicantul „executant”.

Dac îl numim pe poet creator, folosim o metafor teologic . Cuvintele grece ti pentru *poet* i *poezie* au o semnificație tehnologică, nu una metafizic sau chiar religioas .

Cu toate acestea îns , nici un alt popor nu a resimțit atât de puternic elementul divin al poeziei ca grecii. Dar, tocmai pentru c este divin, acest element are o natur în afar i deasupra omului, care îi invadeaz i îi umple sufletul sub form de Muz , zeu sau delir divin. Subiectivitatea poeziei vine nu de la subiectivitatea poetului, ci de la o instanță supraomeneasc . Poetul este doar instrumentul acestei instanțe supraomenești.

Tatarkiewicz arat , în *Istoria esteticii*⁴, c poezia are acelea i origini ca i muzica, ca i dansul. Ele alc tuiau, la vechii greci, o art expresiv care fusese numit de T. Zieli ski *triuna horeia*. Aceasta exprima sentimentele omului prin cuvinte i gesturi, melodie i ritm. Termenul *horeia* marcheaz rolul foarte important al dansului i este derivat din *horos* ‘cor’, semnificând, inițial, un dans colectiv.

Experiențele care, la început, erau accesibile numai participanților, adică dansatorilor și cântăreților, le vor fi, ulterior, accesibile și spectatorilor. Inițial, arta purificatoare era executată într-un cadru de mistere i ritualuri.

Aceast art era în leg tur cu cultele i ritualurile, îndeosebi cu cele ale lui Dionysos i cu acea doctrin secret , provenit din Tracia, care era orfismul.

Dionysos, zeu al sevei umede care circula prin plante, pare inocent, îns devine nelini titor ca zeu al viței și al vinului, iar apoi, înspăimânt tor în ceremoniile orgiastice nocturne, la lumina torțelor, amestecând muzica, dansul, beția vinului, exaltarea oboselii nopților albe, totul culminând prin devorarea rituală a cărnii crude a unui animal identificat cu Dionysos, act prin care adoratorii î i închipuiau c se contopesc cu zeul adorat. Dionysos a devenit un zeu al inspirației poetice, sugerând filosofului german Nietzsche opoziția dintre caracterul dionisiac, excesiv, lipsit de m sur i caracterul apolinic, echilibrat, m surat al acesteia⁵.

Cultul lui Dionysos, în forma sa inițială, presupunea sacrificii umane. Preotesele lui Dionysos-Bacchus, bacantele sau menadele (adic ‘nebunele’) ardeau de viu un b iat în Beoția la sărbătoarea Agrioniei (‘a cruzimii’). Tovar ii lui Dionysos, satyrii, b rbații-țapi au inspirat teatrul tragic grec. Misterele dionysiace practicate la Atena, în sec. al III-lea a.Chr., erau dedicate lui Sabazios (numele trac inițial al lui Dionysos). Extazul dionisiac revela separarea dintre suflet i trup i ducea la *appetitus maximus mortis*, care, dup expresia lui Martianus Capella, se manifesta la r zboinicii traci. Experiența beatitudinii sufletului decorporalizat este sursa orfismului.

Prințul trac Orfeu era fiul regelui trac Oeagros, al cărui tată, regele trac Kharops, ar fi fost întemeietorul religiei dionysiace. Dup Diodor din Sicilia, Orfeu a schimbat multe lucruri în inițierile orgiastice, de aceea misterele pe care le introdusese Dionysos sunt numite „Orfice”. Orfeu a înlocuit complet orgia, ca surs de extaz, prin Catharsis, tehnica de purificare de origine apolinic . Puritanismul orfic este o inversare a religiei dionysiace, nu doar temperându-i excesele, ci mai ales prin promovarea unor excese contrare privind abstenența alimentară, sexuală etc.

Succesul lui Orfeu printre tracii de sud a fost îndoielnic. Riturile s lbatice dionysiace au continuat. Orfeu

¹ Bailly, A., *Dictionnaire grec-français*, Paris, Hachette, Rédigé avec le concours de E. Egger, Edition revue par L. Séchan et P. Chantraine, p. 1582.

² idem, *ibidem*, p. 1580.

³ idem, *ibidem*, p. 1582.

⁴ Tatarkiewicz, Wladyslaw, *Istoria esteticii*, vol. I, *Estetica antică*, traducere de Sorin M rculescu, prefață de Titus Mocanu, Editura Meridiane, Bucure ti, 1978, pp. 40-41.

⁵ Nietzsche, Friedrich, *Opere complete*, vol. II, *Nașterea tragediei*, Editura Hestia, traducere de Simion D nil , Timi oara, 1998, p. 42.

însuși a fost, în final, sfârșit de Menade, în cadrul ritualului dionysiac. Mitul despre ecul lui Orfeu, de a o salva din infern pe soția sa, Eurydice, poate fi comparat cu succesul lui Dionysos, care a scos-o din infern pe mama lui, Semele⁶. Totuși orfismul și dyonysismul, dezvoltându-se mai degrabă paralel, au avut mare succes mai târziu, în lumea elenistică și greco-romană.

Teoria primitivă a artei se bazează pe această artă expresiv primitivă. *Horeia*, fiind asociat cu religia și magia, netezea drumul pentru acceptarea ulterioară a teoriei potrivit căreia poezia este o incantație. Această artă a fundamentat apariția primei teorii despre originea artei, care susținea ideea că aceasta constituie o expresie naturală a omului, o necesitate pentru el. În același timp, a contribuit și la formarea, în conștiința grecilor, a unei dualități între poezie și muzică⁷.

Faptul că inspirația poetică a fost identificată cu zeul Dionysos atestă câteva trăsături ale acesteia: în actul creației, poetul este văzut ca aflându-se în trans, asemenea bacantelor; prin poet, vorbește divinitatea, acesta fiindu-i total subjugat, iar apetitul pentru carne crudă al zeului este, poate, dorul poetic de împărtășire cu absolutul. Iar victoria finală a lui Dionysos este victoria poeziei obținută asupra contingentului, ca dovadă a originii ei nobile și transcendente.

Cu toate acestea grecii nu aveau documente religioase, nici castă preoțească, nici „cărți sfinte”. Teologia lor era formulată de poeți. De aici, legătura strânsă dintre poezie și sacru.

Dacă la Homer poetul este „cântărețul divin”, la romani el se numește *vates*, „profet, oracol, posedat, inspirat”⁸, un cuvânt vechi, cf. Varr., *L.L.*7; 36, *antiquos poetas uates appellabant*⁹. Orice profeție însă este legată de un limbaj ritmic. Acesta este unul dintre motivele pentru care poetul se poate numi *vates*.

Nu întâmplător prima formă poetică a fost oracolul, adică răspunsul dat de zei, profeție, prevestire.

Deci, dacă, la greci, termenul ce desemna poezia a avut inițial un sens pur meșteșugăresc, doar ulterior, trimițând la elementul divin, la romani, el a relevat, dintotdeauna, o legătură cu sacralul, cu divinitatea.

Când cuvântul *poeta* s-a generalizat, *vates* a primit un sens peiorativ, dar poezia imperială l-a reluat într-o vreme când *poeta* devenise banal.

Termenul *poeta*, cu sensul de „poet”, apare la Cicero, Horatius, iar la Plinius, cu sensul de „meșter, artist”.

Prin urmare poetul este un fel de profet, prezicător, ghicitor? Se pare că da, din moment ce acest fapt este înțeles de celelalte cuvinte din familia de cuvinte a lui *vates*: *vaticanus* „al Vaticanului”, *vaticinatio* „profeție, oracol”, *vaticinator* „prezicător, profet”, *vaticinium* „prezicere, oracol”, *Vaticinius* „de preziceri, de profeții”, *vaticinor*¹⁰ „a profeți, a prezice, a delira”, *Vaticinus* „profetic”.

În privința inspirației poetice, nu putem ignora *Poetica* lui Aristotel. Formal, poetica nu avea nimic comun cu inspirația așa cum o înțelegem noi, modernii. Și totuși filosoful antic este foarte interesant și modern în gândire: „imitarea” este „artificiul” esteticii actuale. Frumosul nu este în natură, ci în opera omului. Imitația este, de fapt, capacitatea omului de a crea lumi fictive, posibile, cu o ordine proprie. Poetul imită nu numai lucrurile cum se crede că ar fi, adică produsele imaginației poporului, miturile, dar și ceea ce ar fi trebuit să fie. Prin urmare poetul creează în pură fantezie, dând însă iluzia de existență¹¹.

Astfel, funcția fabulatorie s-a ridicat de la înfăptuirea unor ficțiuni de utilitate biologică la crearea de zei și mituri, desprinzându-se apoi, pe deplin, de lumea religioasă, pentru a deveni joc liber. Ea este rădăcina izvorului nesecat al oricărei mari creații poetice.

Termenul latin consacrat pentru poezie este *carmen*. Cuvântul *carmen*, *carminis* are sensul de „cântec, poezie, cânt”, dar și de „profeție”. Ernout și Meillet notează că este un termen vechi, care desemna o formulă ritmică, aproape magică. Apare inițial ca formulă religioasă și juridică sau didactică. Când intră în limba literară desemnează o specie de cânt la un instrument muzical sau un poem. Romanii nu separau *carmen* de *cano*¹². Dar ei nu concepeau poezia fără Muze.

⁶ ezoterism.wordpress.com/2010/.../orfism-doctrina-lui-orfeu

⁷ Tatarkiewicz, Wladyslaw, *ibidem*, p. 43.

⁸ Ernout A. et A. Meillet, *Dictionnaire étymologique de la langue latine*, Paris, Librairie Klincksieck, 1959, p. 715.

⁹ *idem*, *ibidem*, p. 715.

¹⁰ *idem*, *ibidem*, p. 715.

¹¹ Aristotel, *Poetica*, Studiu introductiv, traducere și comentarii de D. M. Pippidi, Editura Iri, București, 1998, p. 59.

¹² A. Ernout et A. Meillet, *ibidem*, pp. 100-101.

Muzele care ajută poezia sunt *Camenae*, la început, nimfe ale apelor și izvoarelor, având darul profeției. Termenul *Camenae* apare, în literatura latină, la poetul Livius Andronicus. Grecii foloseau termenul de Muze.

În mitologia greacă, Muzele (greacă: *Μοῦσαι*, latină: *Musae*) erau cele nouă fiice ale lui Zeus și ale Mnemosynei, considerate drept inspiratoare ale muzicii, ale dansului, ale poeziei și patrocinatele artelor, în general. Ele îi deserveau pe zeii Olimpului, cu cântecele lor, la ospete și serbări. Au participat, de pildă, în această calitate, la nunta Harmoniei cu Cadmus, la cea a lui Thetys cu Peleus. S-au născut în Thracia, anume în Pieria (de unde și denumirea pe care o purtau de *Pierides*), și slăbeau în părțile umbroase ale Heliconului și ale Parnasului. Muzele îi ocrotesc pe toți cei care le recunosc superioritatea, pedepsindu-i pe aroganții infatuați (cazul tracului Thamyris, care credea că este egal, Muzele i-au luat vântul și darul cântecului). Eroul-ctitor al literaturii europene, Homer, îi începe opera cu invocarea muzei:

„Cântă, zeiță, mânia ce-aprinse pe-Ahil Peleianul...”¹³

Poeții Homer, Hesiod, Pindar afirmă că muzele erau atotștiutoare datorită simbolului mamei lor, Mnemosyne, zeița memoriei, și că aveau darul profeției, deoarece se aflau în preajma zeului Apollon¹⁴.

Străduindu-se să dobândească cunoștințe, atât profane, cât și religioase, este o cale spre nemurire și este legată de cultul Muzelor. Deci Muzele trezesc în inima omenească nostalgia nemuririi, a cerului, a acelei armonii divine și readuc în minte adevăruri pe care aceasta le-a cunoscut într-o viață trecută, ele fiind fiice ale Mnemosynei. Datorită gândirii se ridică în eter, este inițiată în tainele naturii, este eliberată de grijile de pe pământ, este transpusă în lumea ideilor și este purificată de pasiunile materiale.

Dacă în perioada clasică nu se putea concepe poezie fără invocarea Muzei, în timp ea va deveni doar un topos, o formă goală.

Pentru poeții latini, invocarea muzei, a unui zeu sau zeițe, la începutul operei, se datorează tradiției literare, adevărata credință în Muze se estompează. Muzelor li se alătură, uneori, Nimfe, Fauni și alte zeități ale naturii – pentru că, după indicațiile antice, poezia era cel mai bine concepută într-un crâng. Uneori, este invocat zeul Pan, care se arată în mod surprinzător ca fiind o „bună parte a filozofiei”. Aflăm dintr-o serie de poeme că filozofia (inspirația) este în vin, idee care există încă de pe vremea lui Homer.

Aceasta fiind concepția despre Muze, înțelegem că, pentru romani, poeții nu sunt profeții sau ghicitorii propriu-ziși din vechea tradiție clasică greacă, din tradiția epico-tragică, consacrați printr-o faimă ilustră care invocă Muza, pentru a intra în transă și pentru a comunica cu divinitatea. Poetul este profet în măsura în care poate crea o poezie care este capabilă să prindă adânc în realitatea nevăzută, spre adevărurile invizibile ale realității, dar și spre adevărurile abstracte ale științei.

Actul poetic se numea, la romani, „a cânta”. *Eneida* începe astfel:

„Arma virumque cano...”¹⁵

Horatius dă numele și limbajului *Satirelor* sale, care se apropie de vorbirea curentă, „o cântare”: *sermone canas* (*Sat II*, 3, v. 4)¹⁶.

Termenul *carmen* are și sensul de „cântec”.

Verbul *cano*, *canere*, *cecini*, *cantum*, un verb liturgic, din sfera sacrului, desemnează interpretarea unor menoașe ritmice în fața altarului. Există convingerea că actantul, preotul, în fața altarului, intră în rezonanță cu divinitatea (un zeu, o muză), de la care primește un mesaj inteligibil numai pentru el, pe care, apoi, îl „încuvântă”. Rezultatul lui *canere* este *carmen*, iar frecventativul lui este *cantum*, cuvânt moștenit în toate limbile romanice. Acesta ne-a fost transmis prin sfera sacrului¹⁷.

Gheorghe Guțu explică și exemplifică astfel această valoare a verbului: „(despre oracole) a prevesti, a anunța”: *Sibylla horrendas canit ambages* (Vergilius): „Sibylla îmi preveste te încurcat întâmplări îngrozitoare”, *quod puero cecinit anus* (Horatius): „ce mi-a prezis în copilărie o babă”¹⁸.

¹³ Homer, *Iliada*, vol. I, traducere în metru original de George Murnu, studiu introductiv și note de D. M. Pippidi, Editura Teora, București, 1999, p. 31.

¹⁴ Kernbach, Victor, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Albatros, București, 1983, pp. 485-487.

¹⁵ Vergilius, Publius, Marro, *Aeneis*, Editura Paideia, București, 2000, p. 21.

¹⁶ Horatius, *Opera omnia*, vol. 2, traducere de Al. Hodo și Th. M. Inescu, Editura Univers, București, 1980, p. 106.

¹⁷ Negrescu, Dan, *Invariante clasice în literatura română*, Timișoara, 2008, p. 61.

¹⁸ Guțu, G., *Dicționar latin-român*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 159.

În româna veche, *cânt*, *cântare* nu înseamnă ‘cântec’ în sensul său propriu, ci un sunet din sfera transcendentului, după cum ne spune și Lucian Blaga. Ion Pop, în volumul *Lucian Blaga – universul liric*, analizând opera marelui poet, arată că, dacă ținem seama de ceea ce l-a menținut pe om în armonia cosmică, într-o comuniune intimă cu Firea, Cuvântul l-a făcut să cadă în zodia individuației, adică să suporte impactul dizlocării fondului original. Redobândirea unității pierdute exclude reîntoarcerea la tăcere, căci Poetul n-ar supraviețui fără să comunice; singura lui şansă este Cântecul, o realitate transindividuală, care este „ca și țărâța, solidar cu începuturile tuturor lucrurilor, și aparține intimei lui substanțe, constituind, am putea spune, liantul care le face să comunice în sânul aceleiași unități.”¹⁹

Cantus, în Evul Mediu, însemna producție religioasă catolică de mare dimensiune, liturgia, așa cum diminutivul său, *canticum*, desemna o producție religioasă catolică, de mai mică întindere.

Și etimologia cuvântului *cantus* ne dovedește că românii au pus accentul pe latura sacrului, iar acest fapt îi face promotorii poeziei moderne.

Faptul că la romani poetul nu este vădit ca un simplu meșteugar, ci ca un profet, *vates*, îl dovedește și opera poetului Horatius. În argumentarea din *Satirele* sale, vorbește despre un ideal de poezie inspirat întemeiat pe talent (*ingenium*), har divin (*mens diviniore*) și darul expresiei elevate (*os magna sonatorum*):

*Ingenium cui sit, cui mens diviniore atque os,
magna sonatorum, des nominis huius honorem.* (I, 4, 43-44)

„Pe meșterii de geniu, de zei însuflețiți,

îmi al căror glas răsună puternic, să-și cinstiți!”²⁰

Dacă, în *Epode*, poetul ne apare ca un muștrator și prevestitor al unei lumi utopice, în *Ode*, el ne apare într-o altă ipostază, de *vates*, ca *sacerdos Musarum*, educator colectiv, asemănător cu oratorul care critică și învață. Accentul *Odelor* horatienice cade „nu în primul rând pe propria sa subiectivitate, ci în lirica modernă, nici pe persoana destinatarului care nu e un stimul creator, cât mai ales beneficiar al poeziei, ci pe mesaj.”²¹ Poetul are de vestit un mesaj divin oamenilor, în misiunea de a reface o lume rănită de loviturile istoriei. Comunicarea poetică se face într-o manieră parnetică și într-o ținută impersonală a reflecției și argumentației. Factorul muzical-ritmic are un rol hotărâtor în receptarea mesajului din *Ode*. Poetul, alegând ca dominantă strofa de patru versuri, se înscrie în tradițiile literare grecești, dar amintește și de vechiul *carmen* roman bazat pe schematizarea formei și capacitatea incantatorie, de acțiune directă a cuvântului asupra psihicului²². Timpul muzicii și se atribuiau puteri magice, existând credința că incantația exercită o forță asupra omului, răpindu-i libertatea de acțiune.

Românii vor pune accent pe inspirația poetică. Cuvântul *inspirație* provine din latin: *in* + *spiro* (a sufla, a respira; apoi, a primit sens figurat, a fi inspirat); *in* + *spiratio* înseamnă ‘insuflare’, ‘comunicare a divinității către oameni’; gr. *theopneustos* înseamnă ‘insuflare divin’²³.

Dar divinitatea care îl inspiră pe om nu a fost înțeleasă în cursul timpului doar ca o entitate exterioară omului, ci și ca una interioară. Socrate le spunea discipolilor că toată înțelepciunea îi vine de la un glas pe care îl aude în lăuntru, pe care el îl numea *daimon*. În credința mitologică grecească, *daimonul* era o ființă între zeu (divinitate) și om, uneori bun, alteori rea (demon). *Daimonul* socratic este însă altceva decât cel mitologic și decât conotația malefică a demonului: este glasul propriei gândiri și, mai mult de atât, glasul gândirii ajuns la înțelepciune, deci al gândirii filosofice, speculative. În ciuda atingerilor mitologice, atunci când vorbim despre *daimonul* socratic avem în vedere, a adăuga, gândirea speculativ-filosofică.

Dacă pentru greci inspirația este divinitatea care vorbește prin poet sau *daimonul* personal, mai ales, pentru romani, inspirația poetică are o origine divină, așa cum am arătat, dovada fiind originea cuvintelor *poet* și *poezie* care demonstrează legătura lor cu sacrul (deși și pentru ei scrisul era și meșteug, însă nu în primul rând).

Și pentru romani poetul este un meșteugar, dar n-a fost niciodată numai atât. Poetul poate vorbi cu zeii în

¹⁹ apud Cheie-Pantea, I., *Palingeneza valorilor*, Editura Facla, Timișoara, 1982, p.151.

²⁰ Horatius, *op. cit.*, vol. 2, traducere de Al. Hodo și Th. M. Inescu, p. 37.

²¹ *Istoria literaturii latine*, Vol. II, Partea I, *Perioada Principatului*, coordonator Mihai Nichita, Editura Universității din București, 1981, p. 261.

²² idem, *ibidem*, pp. 260-262.

²³ A. Ernout et A. Meillet, *op. cit.*, p. 642.

m sursa în care a primit din na tere acest dar divin, darul de a scrie versuri, de a da glas tr irilor, dorințelor sentimentelor celor mai profunde, atât ale sale, cât și ale celorlalți. Pentru romani, ca și pentru greci, *daimonul* poetic este gândirea artistică, inspirația poetică este *daimonul* cu care un om se na te sau nu.

Astfel invocarea muzei sau a zeului însemna o rug adresat divinității de a redeștepta, de a reactiva această latură divină care se află, de fapt, în poet, potrivit ideii că fiecare dintre noi avem o parte de divinitate în noi, iar poeții o au într-o măsură mai mare, fiind mai iubiți de zei, din acest punct de vedere.

Cuvântul *talentum* este un împrumut vechi din grecescul *τάλαντον*, și însemna, inițial, un taler al balanței, o `unitate de greutate`, de unde, apoi, a însemnat `greutatea, măsura a ceea ce poate poetul, scriitorul`, `talent`²⁴. Pe el îl completează *labor*, `truda`²⁵. *Labor* este munca istovitoare, cuvântul sugerează ideea de suferință, oboseală sau munca dură.

De aici cuvântul *talent* a ajuns să sufere o schimbare de sens, pentru că, în limba română, el este „aptitudine, înclinare întru un anumit domeniu; capacitate deosebită, întru un anumit domeniu sau dobândită, într-o ramură de activitate, care favorizează o activitate creatoare” (vezi DEX)²⁶.

Talentum înseamnă, în limba latină, spre deosebire de limba română, priceperea dobândită de artist, în urma muncii, efortului depus de el și al lui și se opune *ingenium*, acea calitate pe care omul o are din na tere.

Ceea ce noi am vrut mai ales să arătăm prin aceste etimologii este că sacralitatea poeziei, a cărei origine este foarte veche, a fost sesizată pentru prima dată de către romani, la greci, poezia fiind apreciată mai ales ca un meșteșug, iar în acest sens, avem etimologiile cuvintelor *poet* și *poezie*.

Acest fapt nu înseamnă, desigur, că, pentru greci, poezia nu avea un element divin, ci că acest element divin era conceput ca ceva exterior omului, care îi umplea poetului sufletul, sub formă de Muză, nu pornea din interiorul lui, din puterea sa creatoare.

La romani, ideea poetului profet (*vates*), a cărei inspirație este de origine divină, dar nu în sensul unui poet posedat de zei, cum credea Platon, ci în sensul unui poet mai presus de semenii săi, care primea de la divinitate doar scânteia divină a inspirației, la care se adăuga truda poetică. Acestea sunt ingredientele unei creații nemuritoare, ne spune poetul Horațiu.

Bibliografie

- Aristotel, *Poetica*, Studiu introductiv, traducere și comentarii de D. M. Pippidi, București, Editura Iri, 1998.
- Bailly, A., *Dictionnaire grec-français*, Paris, Hachette, Rédigé avec le concours de E. Egger, Edition revue par L. Séchan et P. Chantraine.
- Cheie-Pantea, I., *Palingeneza valorilor*, Timișoara, Editura Facla, 1982.
- Ernout A. et A. Meillet, *Dictionnaire étymologique de la langue latine*, Paris, Librairie Klincksieck, 1959.
- Guțu, G., *Dicționar latin-român*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
- Homer, *Iliada*, vol. I-II, traducere în metru original de George Murnu, studiu introductiv și note de D. M. Pippidi, București, Editura Teora, 1999.
- Horatius, *Opera omnia*, vol. I-II, Ediție îngrijită, studiu introductiv, note și indici: Mihai Nichita, București, Editura Univers, 1980.
- Istoria literaturii latine, Vol. II, Partea I, Perioada Principatului*, coordonator Mihai Nichita, Editura Universității din București, 1981.
- Kernbach, Victor, *Dicționar de mitologie generală*, București, Editura Albatros, 1983.
- Negrescu, Dan, *Invariante clasice în literatura română*, Editura Universității de Vest din Timișoara, 2008.
- Nietzsche, Friedrich, *Opere complete*, vol. II, *Nașterea tragediei*, traducere de Simion D. N. Iliescu, Timișoara, Editura Hestia, 1998.
- Tatarkiewicz, Wladyslaw, *Istoria esteticii*, vol. I, *Estetica antică*, traducere de Sorin M. Ruculescu, prefață de Titus Mocanu, București, Editura Meridiane, 1978.
- Vergilius, Publius, Marro, *Aeneis*, București, Editura Paideia, 2000.
- ezoterism.wordpress.com/2010/.../orfism-doctrina-lui-orfeu.

²⁴ Bailly, A., *Dictionnaire grec-français*, p. 1894.

²⁵ A. Ernout et A. Meillet, *op. cit.*, p. 334.

²⁶ DEX, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu-Iordan – Al. Rosetti”, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2009, p. 1100.